

II. A katolikus egyház harcosai.

6. Remete Antal.

A keresztények kezdettől fogva nagyobb gondot fordítottak a lélekre, mint a testi élvezetekre. Sokat törődtek azzal a kérdéssel, hogy miképpen biztosíthatják lelkük üdvösségét? Így jöttek rá arra a gondolatra, hogy minél jobban megölik a testi vágyakat, annál inkább elnyerik a lélek üdvösségét. Jézus a szenvedések árán jutott el a mennyei dicsőségbe. Követői is csak ezen az úton egyesülhetnek vele. Úgy lesznek méltók hozzá, ha vele együtt hordozzák a súlyos keresztet. Ez a gondolat egyfelől erőt adott nekik, hogy az üldözéseket bátor lélekkel viseljék, de másfelől közülök sokat arra indított, hogy hagyják el ezt a bűnös társadalmat, amelyben az emberi gyűlölség és harag uralkodik. Ezek kivonultak a pusztákba, ahol az élet minden örömről lemondva, magányosan éltek, testüket kínozták, sanyargatták, de annál többet elmélkedtek s így készítették elő lelküket a mennyei boldogságra. Ezeket a pusztalakókat görögül *eremitész*-nek nevezték, amiből származott a magyar *remete* szó. Mivel a test kíntását és sanyargatását gyakorolták, azért úgy is nevezik őket, hogy *áskéták*. Közöttük a legnevezetesebb volt *Remete Antal*. (Antonius.)

Antal gazdag szülőknek volt a gyermeke. Azonban 18 éves korában egy nővérével együtt árván maradtak. Elmélkedő és gondolkozó fiú volt. Már ifjú korában átlátta, hogy a keresztények mennyire eltértek Jézus tanításaitól. Csalódva tapasztalta, hogy a lemondás és alázatos élet helyett, mindinkább terjed a keresztények között a lelki kevélység; hogy a tanítványok szegénysége helyett az emberek a gazdagság után futnak s a vagyon-szerzésben keresik boldogságukat. Ilyen gondolatokkal eltelve, egy alkalommal a templomba ment, ahol éppen

Jézusnak a gazdag ifjúról szóló szép példázatát magyarázták. Egészen magára vette a példázatból Jézusnak ezt a mondását: „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat és oszd ki a szegényeknek és kincsed lesz mennyben: és jér kövess engem.“ (Máté 19. r. 21—22.) Jézus eme szavait szószerinti értelemben véve, azonnal elment, minden vagyonát eladta s az árát a szegényeknek kiosztotta. Növérét egy nevelő intézetben elhelyezte, maga pedig ászkétai életre szánta magát. Nagyon boldognak érezte magát, hogy lelke minden földi gondtól megszabadulva, teljesen Jézusnak élhet. De hogy még az emberek se zavarják elmélkedéseiben és imádkozásaiban, elhagyta a falut, ahol lakott s kiment a végtelen pusztaságra, ahol még emberekkel sem találkozott. Itt egy vár omladékai között ütötte fel tanyáját. Eledele kenyér és víz volt, amit bámulói évente kétszer vittek neki. Vénségében elhagyta rejtekhelyét s az Árius-féle viták idején megfordult Alexandriában, ahonnan híre messzi földre elterjedt. Legfőbb vágya az volt, hogy Jézus nevéért vértanui halállal halhasson meg. Azonban ellenfelei nem bántották a szentéletű öreg embert. Ismét visszament a pusztába, ahol állítólag 105 éves korában halt meg.

Remete Antal példáját követve, sokan hagyták el a romlott és bűnös világot, hogy testük sanyargatása árán, megmentésük lelküket. Egyiptom és Siria pusztaságai benépesültek remetékkel, akik a testkínzásban túl tettek még Antalón is. Éjjel-nappal imádkoztak, heteken át nem aludtak, vadállatok között bolyongtak s kizárólag fűvel táplálkoztak. Sőt a remetei életnek egy különös neme akadt. Még a földönjárás örömeitől is megakarták némelyek fosztani magukat. Ezért magas oszlopokat készítettek s azokon töltötték életüket, hogy annál inkább méltókká tegyék magukat Jézushoz s elnyerjék a mennyei üdvösséget. Ezeket oszlopszenteknek nevezik. Ilyen oszlopszent volt Simeon, aki állítólag 30 évet töl-

tött Antiochia közelében egy magas oszlop tetején.

A köznép eleinte bámulta a remetéket. Későbbben őket tartotta az igazi keresztényi élet mintaképének. Őket szentéletű embereknek nevezte. Ebből származott az a téves felfogás, hogy ők több jót tettek, mint amennyi a saját üdvösségükre szükséges s így az ő felesleges jó cselekedeteikből a közönséges keresztények is részesülhetnek. Így jött aztán gyakorlatba a keresztények között a szentek tisztelete, a búcsu és a bűnbocsánat vásárlása.

7. A szerzetesi élet.

A remeték lassankint rájöttek arra, hogy a pusztai, magányos élettel legfennebb csak maguknak használnak. De az igazi kereszténynek nem az a hivatása, hogy a többi emberektől különválva, csak magának éljen s csak a maga lelke üdvösségéről gondoskodjék. Ez az önzés ellenkezik a keresztényi szeretet nagy parancsolatával, amely azt kívánja, hogy úgy szeressük felebarátainkat, mint magunkat. Átlátták azt is, hogy ez a vadoñban való magányos élet nem alkalmas arra, hogy a lelket jobbá, nemesebbé tegye, hanem még inkább eldurvítja. Jézus is együtt élt barátaival. Egymás támogatása, kölcsönös segítése által inkább megfelelhet az ember keresztényi hivatásának. A társas együttlét mellett inkább fejlődik az alázatosság, a türelem, a lemondás, a bűnbánat és megtérés, amelyek mindmégannyi keresztény erények. Ezek a gondolatok indították a remetéket arra, hogy felhagyva a szétszórt magános élettel, társulatba tömörüljenek.

Pachomius volt az első, aki az Egyiptomban élő remetéket összegyűjtötte s a Nilus mellett közös lakást szerzett számukra. Az ilyen közös lakást nevezték zárdának, vagy kolostornak, ami a latin *claustrum* szóból származik. A zárdá lakói bizonyos szabályok szerint voltak kötelesek élni. A tagokat most már nem remetéknak,

hanem szerzeteseknek, vagy barátoknak nevezték. De azért ászkétai életmódot folytattak. Egyszerűen éltek és ruházkodtak s időnkint testkínzó gyakorlatokat végeztek. Sokat imádkoztak s testi munkával is foglalkoztak. Számuk gyorsan szaporodott. Nők is követték a férfiak példáját. Az ő részükre külön zárdákat építettek. Az ilyen női szerzeteseket apácáknak nevezték.

Bár Pachomius gyűjtötte egybe legelőbb a remetéket, azért mégis Keleten a szerzetesi élet igazi megalapítója *Nagy Basileus* caesariai püspök. Ez a tudós püspök sokat gondokozott azon, hogy miképpen lehetne a már túlságosan elszaporodott szerzetesek ügyét rendezni, úgy, hogy életük és munkásságuk által javára legyenek az egyháznak és társadalomnak. Ő maga is aszkéta életet folytatott. A saját példáján tapasztalta, hogy Istennek nemcsak a testkínzással, a folytonos imádkozással és böjtöléssel lehet szolgálni, hanem a testi és szellemi munkával is. Evvel a munkássággal igyekezett gazdagítani a szerzetesi életet. Ebből a célból szigorú szabályokat írt a szerzetesek elébe, amelyek bizonyos életrendre kötelezték őket. Aki belépett a szerzet rendbe, az köteles volt fogadalmat tenni arra, hogy nőtlen életet él, hogy magánvagyonot nem szerez és hogy előljáróinak föltétlenül engedelmeskedik. A szerzeteseket nem csupán imádkozásra s a test sanyargatására kötelezte, hanem földművelésre és szellemi munkára is. Ilyenformán a szerzetesek között rendet teremtett s őket a társadalom javára munkához szoktatta. Nem hiában adta a történelem neki a „Nagy“ melléknevet.

Keletről nyugatra is átjött a szerzetesség. Itt tulajdonképpen megalapítója *Nursiai Benedek*, aki előkelő családból származott és tudományos nevelésben részesült. Azonban nemes és érzékeny lelke nem tudta tűrni az emberek romlottságát s ezért elhagyva a társadalmat, magányba vonult. A Monte Cassinó nevű hegyen kolostort

alapított. Példáját sokan követték, amit nagyban elősegített az akkori népvándorlás, amely annyi romlást és kárt okozott a világnak. Az emberek menekülni igyekeztek ebből a zürzavaros, felfordult világból. S úgy tetszett, hogy feldult lelkük békéjét a szerzetesi életben találják meg. A Benedek által alapított szerzet-rendet az alapítójáról *Benedek-rendnek* nevezték el. Benedek már írott szabályokba foglalta a szerzetesek kötelességét. Ezek a szabályok szolgáltak mintául nyugaton hosszú időn keresztül az újonnan alakult szerzet-rendeknek is. Ezen szabályok szerint csak egy próba-év után vették fel a tagokat a rendbe. Mielőtt felvették, hármass fogadalmat kívántak tőlük: 1. hogy egész életükben a rend tagjai maradnak, 2. hogy szegénységben és nőtlenségben élnek, 3. hogy a főnök iránt föltétlen engedelmességgel viseltetnek. Emellett ezek a szabályok előírták a naponkénti munkarendet, ami imádkozásból, kézimunkából, tanításból és tanulásból állott. Egyszerűen éltek és egyszerűen ruházkodtak. A szabályok ellen vétőkre pedig súlyos büntetéseket szabtak.

Ezen szabályok irányítása mellett a nyugati szerzetesek nagy szolgálatokat tettek az emberiségnek. Ápolták a tudományt, nevelték az ifjúságot, terjesztették a keresztény vallást, földet műveltek, erdőket irtottak s másokat is a föld okos művelésére vezettek. Így találták meg azt a helyes utat, melyen Istennek szolgálhattak s Jézusnak hű követői lehettek. Kár, hogy így lassankint a keresztények között az a téves felfogás terjedt el, hogy csak a szerzetesek élnek igazi keresztény életet. Holott ők is emberek, akik tévedhetnek s tévedtek is sokszor. Viszont a zárdákon kívül is élhetnek az emberek Istennek tetsző életet, ha családi, egyházi és társadalmi kötelességeiket hűségesen teljesítik. Jézus nem zárdában, hanem az emberek között élt és cselekedett sok jót.

8. Augustinus (Szent Ágoston).

Afrika északi részén fekvő Algiriában (akkor Numidia) született 354-ben. Kiválóan eszes gyermek volt. Atyja, bár nem volt gazdag ember, de azért nagy áldozatokat hozott érte. Az volt a célja, hogy valami magasabb világi hivatalra képeztesse ki. Éppen ezért boldog volt, amikor fiának külső sikereit látta, amikor azt tapasztalta, hogy értelemben és okosságban fölülmulja tanuló társait. Örömeiben nem sokat törődött azzal, hogy a fiúnak magaviselete nem kifogástalan. Ez pedig nagy hiba volt, mert így lassankint eltért az erény útjáról s kicsapongó, mulatozó életre adta magát a nagytehetségű gyermek. Édes anyja: *Monika*, azonban annál többet intette a jó útra s éjjel-nappal siratta, mert ő inkább szerette volna, ha Jézust követi s a keresztényi erényekben gyakorolja magát. Kétségbeesésében elment egy püspökhöz, hogy tanácsot kérjen tőle arra nézve, hogy a megtévelyedett fiút, miképpen lehetne a helyes útra terelni. A püspök azt válaszolta: „Menj csak, ennyire sirattott gyermek nem veszhet el.“ Anyját bár némileg megnyugtatták a püspök szavai, de azért nem szünt meg őt siratni s érte imádkozni.

Augustinus „Vallomások“ című művében, amely egyike a legszebb keresztény írásoknak, beszéli el a saját élete történetét. Eszerint fiatal korában Karthagóban a szónoki tudományokat kezdte tanulmányozni. A hiúság és nagyravágyás ösztönözte, hogy e téren kitűnjék tanuló társai közül. Szép siker koronázta fáradozásait. De, amíg külsőleg emelkedett híre és neve: lelke annál inkább elmerült az élet hiábavalóságaiba. Rossz társaságba került, ahol Jézus nevét hordozták ugyan az ajkukon, de a lelkektől távol volt az ő szelleme. Úgy látszott hogy édes anyjának nagy bánatára, teljesen elveszett Jézusra nézve.

Harminc éves korában átjött Európába s itt Rómában a szónoklattan tanára lett. De nyugtalan lelke itt sem találta meg, amit keresett. Innen Milanóba ment, ahol szintén szónoklattan tanított. Itt ismerkedett meg egy kegyes és szentéletű püspökkel: *Ambrosiusszal*. Ez a püspök nagy szeretettel fogadta s ez fordulópontot jelent Augustinus életében. Nagy figyelemmel hallgatta a püspök beszédeit. Eleinte csak azért, hogy megbírálja azokat. De lassankint mindinkább átjárta lelkét azoknak igazsága. Kezdette átlátni, hogy a bibliában, amelynek az olvasását eddig érdeemesnek sem tartotta, mennyi szépség és igazság van. Csak nem úgy kell azt olvasni és magyarázni, amint ő eddig látta és hallotta, hanem bele kell hatolni annak a mélységeibe. Nem a betűihez kell ragaszkodni, hanem a szelleméhez, mert „a betű öl, lélek az, ami megelevenít.“

Tanulmányozni kezdette a Pál apostol írásait, amelyekben egy új világ kapuja tárult ki előtte. Hallott a remetékről, a szerzetesekről s azoknak önkínzó életéről. Ezalatt megelevenült lelkében az ő multja, hiábanvaló és kicsapongó élete. Összehasonlította azt az igaz keresztényi élettel s mélységes bűnbánat fogta el lelkét s kereste a magányt, hogy kisorhassa magát eddigi elhibázott életéért. A bűnbánat nyomán nagy elhatározások támadtak benne. A világi szónoklat művelésével felhagyott s további életét teljesen az Isten és Jézus szolgálatára szentelte. Anyja is megérte fiának ezt a nagy lelki átalakulását s így abban a tudatban hallhatott meg, hogy sok könnye és imádkozása nem volt hiábavaló.

Augustinus Európából visszatért Afrikába, ahol előbb presbiterré s később hipporegiusi püspökké választották. Hogy fiatalkori tévelygéseit helyre hozza, minden erejét a kereszténység terjesztésére fordította s azt külső és belső ellenségek ellen védelmezte. Nagyon sok könyvet írt, amelyek az ő mély és őszinte hitéből és meggyő-

zödéséből származtak, de azért nem mentesek a tévedéstől is. Nevezetesen azt tanította, hogy az Ádám és Éva vétke által az egész emberiség annyira megromlott, hogy minden ember már születésénél fogva kárhozatra méltó. Az ember magára semmi jót nem tehet. Nincsen szabad akarata. Csak az Isten kegyelme tarthatja meg ezt a megromlott és bűnös embert. Ez az isteni kegyelem a sok rossz ember közül kiválaszt némelyeket az üdvösségre, másokat ott hagy a kárhozatban. Ezen tanításainak sokan ellene mondtak a keresztények közül. Így pl. egy *Pelagius* nevű britt szerzetes, aki vele ellentétben éppen azt tanította, hogy az Ádám és Éva bűne csak nekik ártott, de utódaikat meg nem rontotta. Az ember születésénél fogva se nem jó, se nem rossz. De van szabad akarata, amellyel a jó és rossz között választhat. Azonban egy zsinat, melyet Efézusba hívtak össze, az Augustinus tanát fogadta el.

Az Augustinus idejében már a keresztény egyház eléggé megerősödött. Augustinus annyira szerette az egyházat, hogy minden egyebet annak fel tudott áldozni. Ezért azt is hirdette, hogy akik az egyház által hirdetett igazságokat el nem fogadják, azok *eretnekek* s őket az egyházból ki kell tagadni. Ennek szomorú következményei lettek, mert ennek alapján sok jó és igaz keresztényt üldöztek és tagadtak ki az egyházból, ha valamiben eltért annak a tanításaitól.

A hagyomány azt tartja, hogy Augustinus elhatározta volt magában, hogy egy könyvet ír, melyben a szentháromság titkát akarta megmagyarázni. Mikor egy alkalommal a tengerparton sétált, látta, hogy egy gyermek egy kanállal a tenger vizét egy kis gödörbe töltögeti. „Mit akarsz, fiú?” — kérde. „A tenger vizét merítem ki e gödörbe” — válaszolta a fiú. „És mikor leszel kész vele?” — kérde a püspök. „Előbb, mint te a könyveddel” — szólt a fiú.

Augustinus 430-ban halt meg. Halála után a szentek közé iktatták. Azokat nevezték szenteknek, akik az egyház érdekében sokat tettek és áldoztak. Az ilyeneknek emlékére ünnepeket szenteltek, hozzájuk imádkoztak, közbenjáróknak tekintették Isten és emberek között. Hagyatékaikat *ereklyék*nek nevezték s azoknak csodatevő erőt tulajdonítottak. Mindezek által a keresztény egyház eltért Jézus tanításaitól.

9. A pápák.

A keresztény püspökök kezdetben egyenlők voltak. Egyik sem bírt nagyobb hatalmat, mint a másik. Azonban ez az egyenlőség hamar megszűnt, mert a nagyobb városokban lakó püspökök nagyobb tekintélyben részesültek. A legnagyobb tisztelet vette körül a római és konstantinápolyi püspököket, mert ők a római birodalom két fővárosában laktak. Azonban a kettő között is előnyösebb helyzetben volt a római püspök. Róma volt az első fővárosa a birodalomnak. A római keresztények szenvedtek az üldözések korában a legtöbbet hitükért és vallásukért. Róma világváros jellegével bírt s a nyugati műveltség középpontja volt. Ezek a körülmények nagy tekintélyt kölcsönöztek a római püspöknek. Ezekre támaszkodva hirdetni kezdték, hogy a római püspök a legelső a többi püspökök között. Neki joga és hatalma van mindeniknek parancsolni. Avval igazolták ezt a hatalmat, hogy Péter volt a legelső római püspök, aki hatalmát Jézustól kapta, mikor reá ruházta a mennyország kulcsát. Az utána következő püspökök öröklék ezt a hatalmat, mint Péter apostol egyenes utódai. A római püspöknek ezen törekvéseit nagyon elősegítette az, hogy a legkiválóbb emberek töltötték be ezt a tiszteletet, akik tudományukkal és nagy buzgalmukkal emelték hivataluk méltóságát. Így, amidőn a népvándorlás alkal-

mával minden rend felbomlott, a római püspökök megállottak hivatásuk magaslatán. A zaklatott és sanyargatott népet erősítették, vigasztalták, sőt akárhányszor külsőleg is megvédelmezték az ellenség ellen. Így pl. amikor Atila hun fejedelem Róma ellen indult, *Nagy Leó* római püspöknek sikerült útjában megállítani a hatalmas hódítót. Ezenkívül a római püspökök nagy tekintélye a maga körébe vonzotta a bevándorolt népeket. Azokat részint az általuk küldött hittérítők (misszionáriusok) térítették át a keresztény hitre, részint pedig önkényt hódoltak meg előttük. Így lettek keresztények a frankok, az angolok és a németek, akikben hatalmas pártfogókat talált a római püspökség. Mindezek a körülmények annyira kiemelték a római püspököket a többiek közül, hogy már *Nagy Gergely* (590—604) magát *pápának* hivatta. Ez a szó eredetileg a latin *papa* szóból származva, atyát jelent. A pápa azért vette fel ezt a nevet, mert magát az összes keresztények atyjának tartotta.

A pápák hatalmát és tekintélyét nagyon emelte még az a körülmény, hogy a francia uralkodóktól Olaszországban világi birtokot kaptak s így egy külön pápai ország keletkezett, amelyet *egyházi államnak* neveznek. Ez államban a pápa volt a legfőbb úr. Most már nem elégedtek meg a pápák avval, hogy nekik külön államuk volt s az összes keresztények fölött lelki hatalmat gyakoroltak, hanem arra törekedtek, hogy a világi uralkodók fölébe kerülve, maguknak világhuralmat biztosítsanak. Azt kezdték hirdetni, hogy amint a hold a naptól veszi világosságát, úgy a világi uralkodók is a pápától kapják hatalmukat s így annak alája vannak rendelve. Ennek megfelelően koronákat osztogattak az egyes uralkodóknak vagy császárokat és királyokatátkoztak ki az egyházból, ha rendeleteiknek nem engedelmeskedtek. Ilyen világhuralmi jogokat gyakoroltak *I. Miklós*, *VII. Gergely* és *III. Incze* pápák, akik azt hitték, hogy csak úgy tölt-

hetik be hivatásukat, ha az egész világnak parancsolnak s a világ nekik engedelmeskedik. De elfeledték azt, hogy Jézus ilyen nagy hatalmat nem kívánt magának. Ő azt tanította, hogy aki első akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok, mert ő nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon. (Máté 20. r. 26—28. v.)

10. István, az első magyar király.

Mikor a magyarok mostani hazájukat elfoglalták, még a pogány vallást gyakorolták. De azért hittek egy fölényben, akit a magyarok Istenének neveztek. Ennek a fölénynek a tiszteletére berkekben, források és folyók mellett áldoztak. Mint harcias nép, a legszívesebben fehér lovakat áldozott Istenének. A jó Isten mellett hittek alsóbbrendű lényekben, jó és rossz szellemeiben, melyeknek az ördög, a tündér, a manó, a boszorkány. Papjaikat táltosoknak neveztek. Általában a magyarok ősvallása már a fejlődésnek egy bizonyos fokán állott és azt mutatja, hogy a pogány magyarok a műveltségben is előrehaladtak. A sok harc kissé eldurvította lelküket, de azért nem voltak kegyetlenek. Vallási tekintetben nem voltak túlzók és türelmetlenek. Szerették a saját vallásukat, de azt másokra nem erőszakolták.

A keresztény vallás Erdélyben a *Bulcsu* és *Gyula* befolyására kezdett terjedni, akik mint kezesek voltak Konstantinápolyban, ahol megismerkedtek a keresztény vallással. Onnan hittérítőket hoztak be s Erdélyben azok lettek a kereszténység első szószólói. Nagyobb sikert ért el *Géza* fejedelem, aki már Németországból hozott be hittérítőket, akik nagy sikerrel működtek a keresztény vallás terjesztésében. Géza maga még a pogány vallást is gyakorolta, de amellet a keresztény szertartásokat is megtartotta. Azonban fiát, akit keresztény módon megkereszteltetett, az István keresztény vér-

tanu nevéreől *Istvánnak* nevezte el. Ő lett a magyaroknak első királya s Magyarországon ő terjesztette el a keresztény vallást.

István már neveltetése által magába szívta a keresztény szellemet s fiatalon megismerkedett a keresztény vallásnak szívet nemesítő igazságaival. Házasságával igen szerencsés lépést tett, mert a bajor herceg leányát: *Gizellát* vette feleségül, aki szintén buzgó keresztény nő volt. Ezért elhatározták, hogy a magyarokat mind erre a szép vallásra térítik át, hogy ezáltal lelkük nemesedjék s erkölcsük javuljanak, mert csak így állhatnak meg és maradhatnak fenn Európa közepében, a többi keresztény népek között.

Mikor István az atyja halála után a fejedelmi széket elfoglalta, azonnal hozzálátott, hogy elhatározását megvalósítsa. Miként Jézus és az apostolok tették: úgy ő is személyesen járta végig az országot, hogy annál sikeresebb legyen a térítés munkája Mindenütt tanított, buzdított és lelkesített. Amikor aztán látta, hogy egymaga nem végezheti el ezt a nagy munkát, akkor Németországból és Olaszországból hittérítőket hozatott be, mert semmi áldozattól vissza nem rettent, hogy népét az evangéliumi világosság útjára terelje. A magyarok egy ideig ragaszkodtak ősi vallásukhoz s voltak, akik fegyverrel is annak védelmére keltek, de Istvánnak sikerült ezeket lecsendesíteni s a kereszténységet győzelemhez juttatni. Akárhányszor túlzásba ment, mert a más hitűeket fegyverrel is megtéríteni igyekezett. Amikor aztán népe között a keresztény hitet elterjesztette, *Asztrik* pannonhalmi apát vezetésével követeket küldött Rómába a pápához. Ez idő tájt már a pápa nagyon hatalmas volt, annyira, hogy az uralkodók is kedvébe járni igyekeztek. István a követség által tudtára adta a pápának, hogy ő és a népe elismeri ötlet a keresztény egyház fejének s arra kérte, hogy küldjön számára koronát, mellyel magát királlyá

koronáztassa. A pápa örömmel hallgatta a követek jelentését. Amikor pedig elbeszélték, hogy István miket tett, mennyit áldozott és fáradozott a kereszténység elterjesztése érdekében, a pápa állítólag így szólott: „Én apostoli vagyok, de ő valóban Krisztus apostola, ki által oly nagy nemzet tért meg.“ Szívesen teljesítette a követek kérését. Egy szép koronát küldött Istvánnak s emellett még egy keresztet, amelyet, mint apostoli jelvényt, előtte vi-
gyenek.

István hálásan fogadta a küldött koronát s avval magát a 1000-dik évben királlyá koronáztatta s így ő lett a magyarok első királya. Még csak ezután fogott igazán hozzá a keresztény egyház külső szervezéséhez. Püspökségeket és érsekségeket alapított az országban. Azokat gazdag alapítványokkal látta el. Belátta, hogy a vallás s az egyház csak úgy állhat fenn, ha a templomok és iskolák állandóan nevelik a lelkeket. Ezért templomokat és iskolákat építtetett. Megrendelte, hogy a nép a papok részére fizessen dézmát, vagyis terményeinek tized részét. Erdélyt Magyarországhoz csatolta s ezáltal az itt lakó keresztények nagy részét a pápa fennhatósága alá terelte. Avval a nyugodt tudattal halhatott meg, hogy legjobb tudása szerint szolgálta Jézust és építette nem csupán világi hatalmát, hanem istenországát is. Halála előtt fiának: *Imre* hercegnek írásban foglalta atyai tanácsait és utasításait, amelyek között első helyen ezeket írja: „Elsőbben is parancsolom, hagyom, javallom neked én szerelmes fiam, ha kívánatos előtted a királyság koronájának tisztessége, légy a közönséges keresztény hitnek szorgalmatos megtartója és úgy őrizzed azt, hogy minden egyházbeliectől Krisztus vallása igaz követőjének méltán neveztesseled.“

11. Assisi Ferenc.

A pápák nagy hatalma mindinkább visszatetszést szült a gondolkozó keresztények között. Ha összehasonlí-

tották az ők földi uralkodását Jézussal, akinek nem volt hova fejét lehajtania, azonnal kitünt a kettő közötti nagy különbség. Különösen, amikor a pápák a hatalom mellett gazdagságra törekedtek; amikor a vagyont és a fényűzést többre becsülték a lélek kincseinél, az elbizakodottságot az alázatosságnál, az uralkodást a szolgálatnál: akkor mind többen akadtak, akik elfordultak tőlük. De másfelől sokan voltak követőik is, akikre elragadt a kapzsiság s akik követték az egyház fejét a fényűzésben, a világi javak gyűjtésében és az erkölcstelen életben. Nem csoda, ha ilyen körülmények között erős vágyakozás támadt egyesek lelkében, hogy az evangélium tanításait életre keltsék s annak útmutatásai szerint rendezzék be életüket, hogy ezáltal másoknak is példát mutassanak az igazi keresztény életre. Az ilyen jó szándéku és nemes elhatározásu férfiak közül messzire kiemelkedik *Assisi Ferenc*.

Ferenc középső Olaszország Umbria tartományának Assisi nevű városában született. Innen kapta előnevét. Apja gazdag posztókereskedő volt, aki szintén többre becsülte a pénzt, mint a léleknek javait. A kis Ferencet kényeztették szülői, minden kedvét betöltötték s még akkor sem dorgálták meg, amikor léha életre és mulatozásra adta magát. Apja ugyan sajnálta a pénzt, amit elköltött, de másfelől örvendett, hogy fiának milyen előkelő barátai vannak. Ilyenformán, mint az evangéliumi tékozló fiú, lejtőre jutott, amelyen mind alább csúszott. A jövővel nem törődött s csak a jelennek élt. Mulatozásban, tivornyákban és nagyravágyásban találta minden gyönyörűségét. Majd beállott katonának s ott is két kézzel szórta a pénzt. De a sok dobzódás és mértékletlen élet aláásta egészségét. Súlyos betegségen ment keresztül, ami által az addig dacos és délceg ifjúból egy sovány, gyöngye és vézna teremtés lett. Ez a testi szenvedés nagy hatással volt lelkére is. Kezdette átlátni, hogy

eddiggi életét elhibázta. Eszébe jutott Jézus, akivel eddig nem sokat törődött. Olvasta a bibliából Jézus amaz utasításait, melyekkel tanítványait elbocsátotta (Máté X. 7—39. v.) s úgy gondolta, hogy csak az lehet neki igazi követője, aki tanításait megtartja. Szó szerint vette Jézus beszédeit. Vagyonát szétosztogatta a szegények között s elhatározta, hogy teljesen új életet kezd. Az elhatározást tett követte s nemsokára az addig gazdag és fényűző ifjú, mint koldus járt faluról-falura, hirdetve a bűnbánatot, a lemondást és a szenvedések üdvözítő voltát.

Sokan bolondnak, mások meg szentnek tartották. Különösen az apja nem tudott megbarátkozni avval a gondolattal, hogy fia a vagyont pusztítja s mégis ilyen csavargó életet él. Bepanaszolta a püspöknél, gondolva, hogy ez a helyes útra tereli. De Ferenc ekkor az Atyja lába elébe dobta a nála levő pénzt, levetette utolsó ruháját s miután így minden földi köteléket szétszakított, kiment a környékbeli hegyekbe, hogy ott egészen olyan életet éljen, aminőt ő Jézushoz legméltóbbnak gondolt. Nem zárkózott be a kolostorok csendjébe, hogy ott elmélkedjék, hanem élete által kívánt példát mutatni másoknak. Nem tartotta jónak a szerzetesek életét, mert azt látta, hogy azok között elterjedt a henyeség és a vagyonhajhászás, ami ellenkezik Jézus tanításával. Ezért ő szakított minden világi hiábavalósággal. Úgy találta, hogy a szenvedés a legméltóbb Jézushoz, ki maga is olyan sokat szenvedett. Annál boldogabbnak érezte magát, mennél többet szenvedett, mert úgy érezte, hogy ezen az úton jár Jézus nyomdokaiban. Legendák beszélnek arról, hogy miképpen kereste a szenvedések keresztjét, amelyet ő mégis derült kedéllyel és vidáman hordozott. Éppen ilyen nagy volt benne a szeretet is. Mindent és mindenkit testvérének tekintett. Nem tett különbséget ember és ember között. Legboldogabb volt akkor, ha a rossz és bűnös emberek közül valakit a jó útra vezethetett. Test-

véreinek tekintette a madarakat és a vadállatokat, amelyek a legendák szerint hallgatták az ő beszédeit és neki engedelmeskedtek. De a sok küzdés, szenvedés és nélkülözés a végén is megtörte gyöngye testét s abból nemes, vidám és derült lelke elköltözött Jézushoz, akinek oly hűséges tanítványa igyekezett lenni életében. Meghalt 1226-ban. Halála után a katolikus egyház a szentek közé iktatta.

Assisi Ferencnek még életében sok követője volt. Ezek az ő halála után szerzet rendbe alakultak s a mester iránt való tiszteletből *Ferenc-rendű szerzeteseknek* nevezték magukat. Céljuk az volt, hogy a Ferenc példáját kövessék mindenben. Ezért ők is abba a túlságba estek, hogy a szegénységet tartották a legfőbb jónak. Semmi vagyont nem volt szabad gyűjteniök, nehogy a vagyonhajhászás őket is magával ragadja. Koldulásból tartották fenn magukat s ezért kolduló szerzeteseknek vagy kolduló barátoknak nevezték őket. A tudományok művelése, az ifjúság nevelése által sok jót tettek az emberiségnek. Sokan közülök elmentek Indiába, hogy ott életük kockáztatásával is terjesszék a keresztény vallást. Az ilyeneket *hittérítőknék* (misszionárius) nevezzük, akik apostoli buzgóságot fejtettek ki, hogy a keresztény vallást a világ minden népe között elterjesszék. Kegyes és erkölcsös életük által bizalmat adtak a keresztényeknek vallásuk iránt s megerősítették a pápai hatalmat is.

III. Az egyházjavítás előhírnökei.

12. Vald Péter.

A pápai hatalom és fényűzés csaknem ugyanazokat a gondolatokat ébresztette Franciaországban a Vald Péter, mint Olaszországban Assisi Ferenc lelkében.

Vald Péter Lyon városában született. Atyja gazdag